

การออกแบบผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

อรุณวรรณ ตั้งจันทร์¹ * และ นิรัช สูดสังข์²

Product designs of gift and souvenir for hill tribe Hmong community Tambon Kheknai, Ampur Khaokor, Petchabun Province

Arunwan Tangchantorn¹ * and Nirat Soodsang²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

²อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

¹Graduate Students, Department of Art and Design, Faculty of Architecture, Naresuan University, Phitsanulok

²Lecturer, Faculty of Architecture, Naresuan University, Phitsanulok

*Corresponding author E-mail address: eeyore_tanchanton@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.) ศึกษาสภาพทั่วไปของผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ 2.) ศึกษาสภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึก 3.) เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ 4.) เพื่อประเมินความพึงพอใจ ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

การศึกษาค้นคว้าเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ **ขั้นตอนที่ 1** ศึกษาข้อมูลเอกสาร เว็บไซต์ เพื่อความรู้พื้นฐาน สร้างแนวความคิดและกำหนดกรอบการศึกษาข้อมูล สภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ **ขั้นตอนที่ 2** ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม ภายใต้กรอบแนวความคิดจากการศึกษาเอกสารเว็บไซต์และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยเข้าสู่พื้นที่แหล่งผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ให้ความสนใจ รวมไปถึงแหล่งการจัดจำหน่าย **ขั้นตอนที่ 3** วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารเว็บไซต์ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และข้อมูลจากการลงพื้นที่ เพื่อกำหนดแนวความคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ **ขั้นตอนที่ 4** กระบวนการออกแบบและสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบแนวความคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง จากการกำหนดในเบื้องต้น มาออกแบบและสร้างผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์ **ขั้นตอนที่ 5** สรุปประเมินผล อภิปราย นำเสนอผลงาน แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลจากการวิจัยผู้วิจัยคาดหวังว่าการออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ในครั้งนี้จะสามารถส่งเสริมภาพลักษณ์ให้แก่ผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ได้มากขึ้น

คำสำคัญ: การออกแบบผลิตภัณฑ์, ของที่ระลึก, ชาวเขาเผ่าม้ง

Abstract

This research aims to: 1.) To study the general aspects of the embroidery garment products made by Hmong people who live in Tambon Kheknoi of Ampur Khaokor of Petchabun province, 2.) To study the general aspects of gift items and souvenir products made locally, 3.) To design new products make new designs of the gift items and souvenirs for the tourists, 4.) To assess satisfaction of the samples with the development of product design.

In making research of product designs on embroidery garment for the Hmong people in Baan Kheknoi, there are steps to follow: 1.) gather general informations from different websites in order to get the basic knowledge in the making of the products to form the concept and creating the framework of research. 2.) make a fieldtrip to the area to gather more informations, including some interviews with the local experts, focusing on the manufacturing and distributing areas that attract the tourists, 3.) making analysis of those informations from the fieldtrip to create designing concept, 4.) making designing process based on the informations obtaining from the above mentioned sources, 5.) to conclude on assessment, making discussions and presentation of the works completed.

Finally, all concerned in conducting this research expect a good result in promoting the aspects of the embroidery garment products being produced locally by the Hmong people in Tambon Kheknoi of Ampur Khaokor, Petchabun province.

Key words: Product designs, souvenir, Hmong community

บทนำ

ในอดีตหญิงชาวเขาเผ่าม้งมีการนำผ้าไหมดิบหรือปานป่า หรือฝ้ายที่ทอเองมาเขียนเป็นลวดลายต่างๆด้วยวิธีการเขียนเทียน เพื่อที่จะทำเป็นชุดประจำเผ่าของทุกๆคนในครอบครัว แต่ในปัจจุบันมีความต้องการทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น หญิงชาวเขาเผ่าม้ง จึงหาซื้อผ้าฝ้ายจากในเมืองนำมาปักหรือเขียนเทียนแทนการปั่นฝ้ายด้วยมือแบบดั้งเดิม คุณค่าของงานปักโบราณจึงเพิ่มมากขึ้นเพราะชิ้นงานโบราณจริงๆ ลดน้อยลง คุณภาพของงานปักรุ่นใหม่ก็ด้อยลง เพราะลายปักหายากขึ้นไม่ละเอียดเหมือนของเก่า งานปักเก่าที่ปักลงบนผ้าใยกัญชงจึงมีราคาค่อนข้างแพงและหาได้ยากขึ้น เหตุผลเพราะต้องผ่านกรรมวิธีการผลิตตามภูมิปัญญาดั้งเดิม ซึ่งต้องใช้ทั้งเวลาและแรงงานอย่างมาก

การปักผ้า เป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษของชนเผ่าม้ง เพื่อใช้ประดับตกแต่งเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และของใช้ต่าง ๆ ให้เกิดความสวยงาม นับว่าเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นที่สุดของชาวเขาเผ่าม้งลวดลายต่างๆของการปักผ้า เกิดจากการศึกษาจากรธรรมชาติ แล้วนำมาประยุกต์เป็นลวดลายต่างๆซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่ามาก การปักไม่ได้มีอุปกรณ์ใดๆ มาช่วยนอกจากเข็ม ด้ายและผ้า เป็นการปักด้วยมือล้วน ๆ ซึ่งสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างสวยงามและมีคุณค่า ในปัจจุบันนอกจากจะปักเพื่อไว้ใช้เองแล้ว ยังได้ทำกันเป็นสินค้าจำหน่ายในรูปแบบต่างๆเป็นอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวเป็นอย่างดี

จากความสำคัญดังกล่าวในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาสภาพทั่วไปของผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเช็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ แล้วนำข้อมูลที่ศึกษามาได้ ใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและนำวัสดุจากพื้นที่มาออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ ชุดตกแต่งโต๊ะอาหารจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง เพื่อส่งเสริม

ภาพลักษณ์ให้แก่ผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึก จากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัด เพชรบูรณ์ ให้มีความเหมาะสม สวยงามมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยการศึกษาเรื่องนี้ เป็นการศึกษาเชิงพัฒนา เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ จากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีจุดประสงค์หลักดังนี้

- 1.ศึกษาสภาพทั่วไปของผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
- 2.ศึกษาสภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึก
- 3.เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ ของฝากของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
- 4.เพื่อประเมินความพึงพอใจ ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

สมมุติฐานการวิจัย

ผลิตภัณฑ์สามารถส่งเสริมภาพลักษณ์ให้แก่ชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ได้ กลุ่มผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้บริโภคมีความพึงพอใจในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาใหม่

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึก จังหวัดเพชรบูรณ์และผลิตภัณฑ์ผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึก ของจังหวัดเพชรบูรณ์

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ในงานวิจัยหมายถึง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
  - 1.1 ประวัติความเป็นมาของชาวเขาเผ่าม้งและผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
  - 1.2 สภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึก ของจังหวัดเพชรบูรณ์
  - 1.3 แนวความคิดในกระบวนการผลิตของผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. ขอบเขตด้านผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง จังหวัดเพชรบูรณ์
  - 2.1 รูปแบบการออกแบบ
  - 2.2 ความสวยงาม
  - 2.3 ขนาดมาตรฐาน
  - 2.4 ประโยชน์ใช้สอย
  - 2.5 ขั้นตอนการผลิต
3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ประมาณ 120 คน ต่อสัปดาห์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งใช้สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 30 คน

ตัวแปรต้น(Independent variable) รูปแบบผลิตภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง 3 แบบ

ตัวแปรตาม (Dependent variable) ความพึงพอใจในรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง จังหวัดเพชรบูรณ์ของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มี ต่อผลิตภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง จังหวัดเพชรบูรณ์

5	มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด
4	มีระดับความพึงพอใจมาก
3	มีระดับความพึงพอใจปานกลาง
2	มีระดับความพึงพอใจน้อย
1	มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ประโยชน์ที่จะได้รับ

การศึกษานี้ครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกจากผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

1. ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของ ผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. ทำให้ทราบถึงผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึก จ.เพชรบูรณ์
3. ได้ผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
4. กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจ ต่อการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ของฝาก ของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึก เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ผู้วิจัยต้องทำการศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ ทั้งของชาวเขาเผ่าม้ง จังหวัดเพชรบูรณ์และที่มีอยู่ในท้องตลาด เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา จากนั้นทำการออกแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์โดยจัดทำแบบร่างรูปแบบต่างๆ แล้วสร้างเครื่องมือ ประเมินผลและวิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง โดยสอบถามความพึงพอใจในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ โดยใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน แล้วนำวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เว็บไซต์ เพื่อให้ได้ความรู้และข้อมูลพื้นฐาน สร้างแนวความคิดและกำหนดกรอบการศึกษาข้อมูล สภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์ผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1. แหล่งข้อมูลประเภทตำราเอกสาร โดยศึกษาจาก หนังสือ ตำรา เอกสาร สิ่งพิมพ์ ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึก จากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง
2. แหล่งข้อมูลประเภทอินเทอร์เน็ต (Internet) โดยการศึกษาข้อมูลผ่านเว็บไซต์ (Website) เรื่องข้อมูลของการผลิตของผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึก จากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง

ขั้นตอนที่ 2 ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม ภายใต้กรอบแนวความคิดจากการศึกษาเอกสารเว็บไซต์ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยเข้าสู่พื้นที่แหล่งผลิตภัณฑ์ ที่กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ให้ความสนใจ รวมไปถึงแหล่งการจัดจำหน่าย

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารเว็บไซต์ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และข้อมูลจากการลงพื้นที่ ผลจากแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อกำหนดแนวความคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 4 กระบวนการพัฒนาออกแบบและสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบแนวความคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าปักชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง จากการกำหนดในเบื้องต้น มาออกแบบและสร้างผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 5 สรุปประเมินผล อภิปราย นำเสนอผลงาน แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยายและทดสอบสมมติฐานการวิจัย คือ Two-Way ANOVA by Non-parametric การวิเคราะห์ความแปรปรวน จำแนกสองทางแบบนอนพาราเมตริก การทดสอบแบบฟรีดแมน เพื่อสรุปผลการประเมินจากกลุ่มตัวอย่าง

ภาพที่ 1-5 การลงพื้นที่ เก็บข้อมูลและทำแบบประเมิน

ภาพที่ 6-11 การลงพื้นที่ เก็บข้อมูลและทำแบบประเมิน

ผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เรื่อง ผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

สภาพทั่วไปของผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งเข็กน้อย ตั้งอยู่ที่ ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ บนเส้นทางสาย พิษณุโลก-หล่มสัก เส้นทางหมายเลข 12 ระหว่าง กม. ที่ 92 - 93 เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและมีกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งหาได้ยาก อาทิ เช่น ชมการจำลองวิถีชีวิตชาวม้ง ชมการแสดงทางวัฒนธรรม อาทิ วิถีชีวิต 12 เดือนของชาวเขาเผ่าม้ง ร้านค้า ระบายกระดัง ระบายลู่ย เดินแบบชูดม้ง และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของชาวม้ง อาทิ ผ้าปักลาย พืชผักการเกษตร

การปักผ้า เป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษของชนเผ่าม้ง เพื่อใช้ประดับตกแต่งเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และของใช้ต่าง ๆ ให้เกิดความสวยงาม นับว่าเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นที่สุดของชาวเขาเผ่าเผ่าม้งลวดลายต่างๆของการปักผ้า เกิดจากการศึกษาจากรวมชาติ แล้วนำมาประยุกต์เป็นลวดลายต่างๆซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่ามาก การปักไม่ได้มีอุปกรณ์ใดๆ มาช่วยนอกจากเข็ม ด้ายและผ้า เป็นการปักด้วยมือล้วน ๆ ซึ่งสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างสวยงามและมีคุณค่า

ในอดีตการปักผ้าม้งส่วนใหญ่จะใช้ผ้าไหมดิบที่ผลิตเองมา ปักเป็นลวดลายต่าง ๆ ซึ่งลวดลายเหล่านี้ มังคิดค้นออกแบบของลวดลายเอง ปกติแล้วม้ง จะมีความประณีตในการคิดลวดลาย และการปักลวดลายต่าง ๆ ซึ่งจะได้จากกระโปรงของม้งที่ทำจากผ้าบาติกกับผ้าปัก และเมื่อมีการปักลายเรียบร้อยแล้ว จะนำมาแปรรูปเป็นเสื้อผ้าที่จะสวมใส่ในเทศกาลปีใหม่ หรือในวันสำคัญต่าง ๆ และสามารถที่จะประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้อย่างอื่นได้ เช่น ถูย้อม กระเป๋าสะพาย กระเป๋าเป้ กระเป๋าใส่สตางค์ ถูใส่โทรศัพท์มือถือ เครื่องใช้อื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งผ้าปักของม้งจะมีลวดลายที่แตกต่างกันไป และมีชื่อเรียกแตกต่างกัน

แต่ในปัจจุบันมีความต้องการทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น หญิงชาวเขาเผ่าม้งจึงหาซื้อผ้าฝ้ายจากในเมือง นำมาปักหรือเขียนเทียนแทนการปั่นฝ้ายด้วยมือแบบดั้งเดิม แล้วพัฒนาไปถึงการใช้จักรไฟฟ้าหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการปักผ้า ทำให้คุณค่าของงานปักผ้าแบบโบราณมีคุณค่าเพิ่มมากขึ้นเพราะชิ้นงานแบบโบราณจริง ๆ ลดน้อยลง คุณภาพของงานปักรุ่นใหม่ก็ด้อยลง เพราะลายปักหยาบขึ้นไม่ละเอียดละออเหมือนของเก่า งานปักเก่าที่ปักลงบนใยผ้ากัญชงจึงมีราคาค่อนข้างแพงและหาได้ยากขึ้น เหตุผลเพราะต้องผ่านกรรมวิธีการผลิตตามธรรมชาติ ซึ่งต้องใช้ทั้งเวลาและแรงงานอย่างมาก นอกจากจะปักเพื่อไว้ใช้เองแล้ว ยังได้ทำกันเป็นสินค้าจำหน่ายในรูปแบบต่าง ๆ เป็นอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวเป็นอย่างดี

สภาพทั่วไปของผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึก

ในความหมายของของที่ระลึกอาจให้คำจำกัดความ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน,2542) โดยแยกความหมายของคำว่า “ของ” ซึ่งหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ส่วนคำว่า “ระลึก” หมายถึง คิดถึง นึกถึง เรื่องราวในอดีตได้ เช่น ระลึกถึงความหลังเป็นต้น ดังนั้น คำว่าของที่ระลึกอาจหมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดความนึกถึงและคิดถึง นอกนี้ยังมีคำความหมายจากคำจำกัดความ ที่มีลักษณะใกล้เคียง คล้ายคลึงกันอีก เช่น

ของที่ระลึก อาจหมายถึง สัญลักษณ์แทนบุคคล เหตุการณ์ เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อกระตุ้นเตือนหรือให้นึกถึงอยู่เสมอ (ประเสริฐ ศิลรัตน,2531)

ของที่ระลึกอาจมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป ตามแต่โอกาสนั้น ๆ เช่น ถ้ามอบให้เนื่องในวันเกิด วันแต่งงาน วันปีใหม่ เรียกว่า “ของขวัญ” ถ้ามอบให้ผู้ที่รักและนับถือเรียกว่า “ของกำนัล” และถ้าให้เพื่อเป็นการตอบแทนเช่น งานศพ เรียกว่า “ของชำร่วย” หรือ “ของแถมพก” เหล่านี้เป็นต้น

แม้ว่าจะเรียกชื่อว่อย่างไรก็ตาม มีวัตถุประสงค์การให้ที่แตกต่างกัน แต่ในความหมายที่แท้จริงก็คือการกระตุ้นเตือนให้เกิดความทรงจำ ซึ่งอยู่ในขอบข่าย “ของที่ระลึก” นั่นเอง (ประเสริฐ ศิลรัตน,2531)

ประเภทของสินค้าที่ระลึก

ของที่ระลึก อาจจำแนกประเภทตามจุดประสงค์ของการนำไปใช้ ดังนี้

1.ประเภทของกิน สิ่งของประเภทนี้ มีการแบ่งปันกันมาตั้งแต่อดีต เนื่องจากไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน และบริโภคในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ จึงไม่ค่อยยอมรับว่าเป็นของที่ระลึก ต่อมาในภายหลัง สินค้าประเภทของกินได้พัฒนารูปแบบ คุณภาพ การเก็บรักษาและบรรจุภัณฑ์ให้มีความเหมาะสม สวยงาม น่าสนใจ จนสินค้าที่ระลึกประเภทนี้ได้รับความนิยมและความสนใจจากผู้ซื้อจำนวนมาก

2.ประเภทของใช้ เช่นเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันกลายเป็นสินค้าที่ระลึก ที่ได้รับความนิยมมากเช่นกัน เครื่องใช้บางชนิดมีการประดิษฐ์ ตกแต่งให้งดงามเป็นพิเศษ จึงมักถูกนำไปใช้เป็นของที่ระลึกมากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์

3.ประเภทตกแต่ง ประเภทนี้สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองต่อจิตใจเป็นส่วนใหญ่ เช่นการตกแต่งร่างกาย ได้แก่ เครื่องประดับต่าง ๆ หรือสำหรับใช้ในการตกแต่งอาคารสถานที่ หรือใช้ในพิธีการต่าง ๆ ดังนั้นสินค้าที่ระลึกประเภทนี้ ต้องมีการออกแบบที่ดี มีสีและรูปทรงส่วนประกอบต่าง ๆ ปรารถน สวยงาม ดึงดูดล่อใจผู้ซื้อ (ประเสริฐ ศิลรัตน ,2531)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ของฝากของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบล เข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

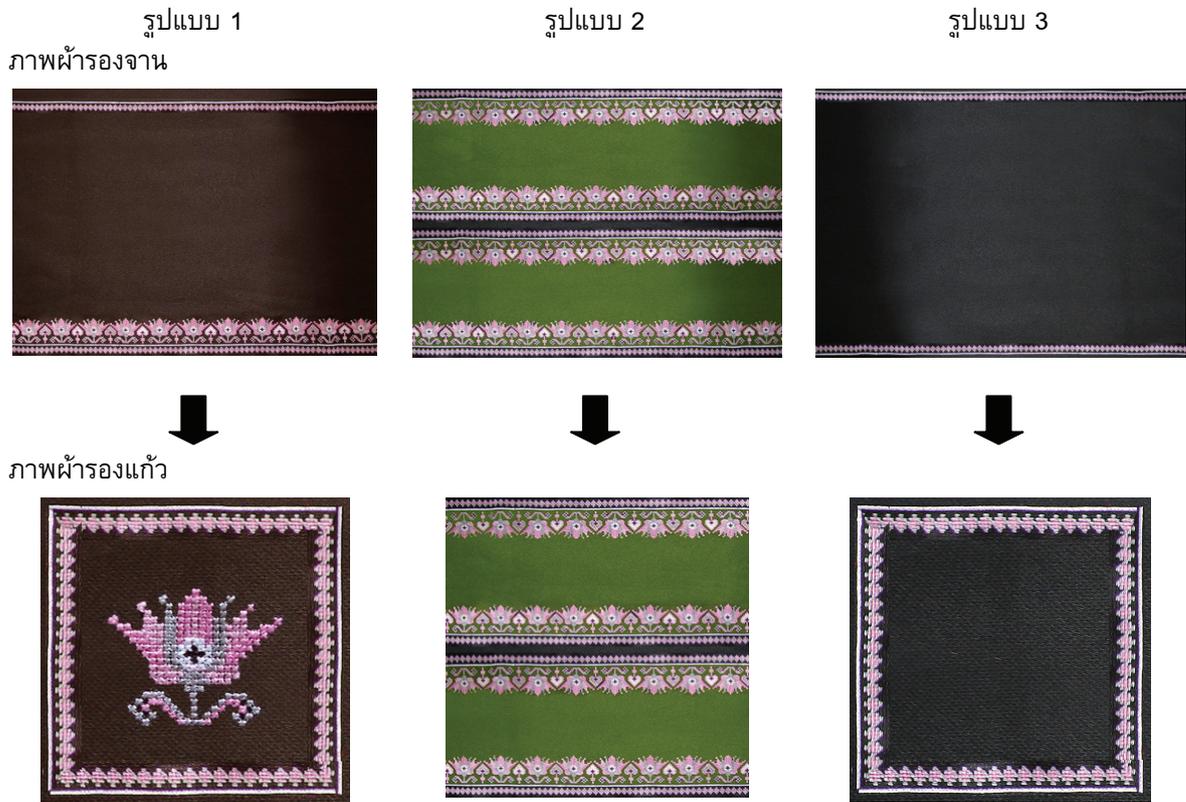
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ของฝากของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ การนำผลิตภัณฑ์ที่ได้จากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้งมาใช้ เพื่อการเพิ่มมูลค่าทางการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ และเพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ภาพลักษณ์ ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นอีกแนวทางหนึ่งได้รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับ การพัฒนา ดังนี้

ภาพที่ 12-14 ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ได้รับการพัฒนา

จากการประเมินความพึงพอใจ ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจ เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ของฝากของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ นั้น ทำการประเมินการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก รูปแบบใหม่ 3 รูปแบบ จากกลุ่มตัวอย่าง

ภาพที่ 15-20 ภาพผลิตภัณฑ์ผ้ารองจาน และผ้ารองแก้ว

ในการคัดเลือกรูปแบบเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้น ผู้วิจัยได้คัดเลือกลายผ้าปักจากเอกลักษณ์ต่างๆ ชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ตรงกับแนวความคิดและกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้หญิง จึงได้ออกมาเป็นลายของดอกไม้ เพื่อให้ตรงตามแนวคิดที่ได้ตั้งไว้เบื้องต้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจ เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ของฝากของที่ระลึกจากผ้าปัก ชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จากกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

สรุปผลการประเมิน การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกรูปแบบใหม่ จากกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินรูปแบบ พบว่ารูปแบบที่ 1 มีระดับความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง รวมมากที่สุด ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 (0.49) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง ผลประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ (N=30)

รูปแบบ	$\bar{X}$	SD	การแปลผล
รูปแบบที่ 1	4.63	0.49	พอใจมาก
รูปแบบที่ 2	3.73	0.69	พอใจปานกลาง
รูปแบบที่ 3	2.13	0.81	พอใจน้อย

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบนั้น พบว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์ ของผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึก จากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง จังหวัดเพชรบูรณ์ รูปแบบที่ 1 มีความพึงพอใจโดยรวมจากกลุ่มตัวอย่าง มากกว่า รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 3

ตารางที่ 2 ความเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างรูปแบบ 3 รูปแบบ (N=30)

ลำดับ	รายการ	Mean Rank
1.	รูปแบบที่ 1	2.83
2.	รูปแบบที่ 2	2.17
3.	รูปแบบที่ 3	1.00

Chi-Square = 56.364 , df = 2 , Asymp. Sig. = .000

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้บริโภคมี่ความพึงพอใจแตกต่างกันและเมื่อพิจารณาจากค่า Chi-Square, df, Asymp. Sig. สรุป พบว่า ผลคะแนนความพึงพอใจ ในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ ของกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 30 คน ค่า Sig. ที่คำนวณได้ คือ .000 เพราะฉะนั้น สรุปผลได้ว่าความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ ของฝากและของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง 3 รูปแบบ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาโครงการวิจัยการออกแบบผลิตภัณฑ์ของฝาก ของที่ระลึก จากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารและภาคสนาม สรุปข้อมูลที่ได้จากเอกสารและภาคสนาม ทำการออกแบบภาพร่างผลิตภัณฑ์ โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย ความงาม ความเหมาะสม ภายใต้ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดแต่งโต๊ะอาหาร ออกแบบให้คำนึงถึงลวดลายผ้าปักม้งที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเพศหญิง จึงได้นำลายดอกไม้ นำมาใช้ ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้ารองจานและผ้ารองแก้ว ผ้าที่นำมาใช้เป็นพื้นหลักให้ใช้ได้สะดวก ทำความสะอาดและดูแลรักษาได้ง่าย อีกทั้งสร้างความสวยงาม เรียบง่าย เป็นทางการ ภายใต้แนวความคิด “Hmong” ม้ง เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์การปักผ้าของชนเผ่า วัฒนธรรมความเป็นชาวเขาเผ่าม้ง ในรูปแบบที่เรียบง่ายและเป็นทางการ เพื่อให้ระลึกถึง คิดถึง หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ หรือใช้เป็นของฝาก ของที่ระลึกได้อีกด้วย

จากการประเมินงานวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึกจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าว สามารถสรุปผลการวิจัยได้จาก ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบ ด้านขั้นตอนการผลิต ได้แบบชุดแต่งโต๊ะอาหารจากผ้าปักชาวเขาเผ่าม้ง ทั้งหมด 3 รูปแบบและผลประเมินว่ารูปแบบที่ 1 มีความเหมาะสม สวยงามมากที่สุด สอดคล้องกับที่ อภิโชค เลชะกุล (2547) วิจัยเรื่อง เส้นทางการท่องเที่ยวแบบจับจ่ายสินค้าศิลปหัตถกรรม เชียงใหม่เป็นเมืองที่มีชื่อเสียงทางแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่น่าชื่นชม รวมไปถึงผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรม วัฒนธรรม ประเพณี และหัตถกรรมของ เชียงใหม่ได้รับการถ่ายทอดมาทุกยุคสมัยเป็นเวลากว่า 700 ปี ชุมชนศิลปหัตถกรรมสามแห่ง ได้แก่ บ้านถวาย บ่อสร้าง และวัลลาย มีชื่อเสียงทางการผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมที่มีคุณภาพ โดยที่บ้านถวายมีชื่อเสียงทางการทำไม้แกะสลัก บ่อสร้างมีชื่อเสียงทางการผลิตถ่ม และกระดาษสา และวัลลายมีชื่อเสียงทางเครื่องเงิน ทั้งสามชุมชน สืบทอดประวัติความเป็นมา ชนบประเพณี วิถีชีวิต ความชำนาญและลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้านหัตถกรรมแบบดั้งเดิมจากรุ่นบรรพบุรุษ ในขณะที่ สุภาวดี ชาวผ้าขาว (บทคัดย่อ : 2548) เรื่อง พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศในการเลือกซื้อของที่ระลึกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ต้องการนำผลิตภัณฑ์ไปวางจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ผลการวิจัยดังกล่าว พบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ มีจุดประสงค์ในการเดินทางเพื่อท่องเที่ยวและพักผ่อน นิยมซื้อผลิตภัณฑ์งานฝีมืองานแกะสลัก ซื้อสินค้าของที่ระลึกเพื่อเป็นที่ระลึกในการเดินทาง โดยตัดสินใจซื้อของที่ระลึกด้วยตนเอง ค่าใช้จ่ายในการซื้อของที่ระลึก ไม่ต่ำกว่า 500 บาท โดยซื้อของที่ระลึกจากบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมงานหัตถกรรมและพัฒนาตลาดขาย ของชุมชน หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้มีมาตรฐานและมีความหลากหลายมากขึ้น จากการสำรวจพบว่ามีปัญหาในการส่งเสริมงานหัตถกรรมและพัฒนาตลาดขาย ของชุมชน ดังนี้

- 1.ศิลปหัตถกรรมในหลายๆท้องถิ่นยังถูกละเลย การผลิตศิลปหัตถกรรมยังกระจุกกระจายทั่วไปไม่มีแหล่งรวมในบางท้องถิ่นควรจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการค้นคว้าและวิจัย
- 2.ขาดการกระตุ้นให้ผลิตผลงานที่มีคุณภาพมากขึ้นโดยการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแข่งขันทักษะการออกแบบและผลิตงาน
- 3.ผู้มีฝีมือเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอย่างอื่น ควรจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าและกระจายสินค้า ก่อให้เกิดรายได้ที่แน่นอนสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้
- 4.ไม่รักษาคุณภาพให้สม่ำเสมอ ผู้ปักผ้าที่มีคุณภาพที่ดีมักทำงานได้ช้า สินค้าขายยากเพราะราคาค่อนข้างสูง เนื่องจากใช้เวลาในการปักนาน
- 5.การถ่ายทอดฝีมือ วิธีการ และวัฒนธรรมน้อยลงทำให้ขาดผู้สืบทอด ควรมีการศึกษาและอนุรักษ์งานปักผ้าของท้องถิ่นให้มีบทบาทสำคัญเพื่อให้คนรุ่นใหม่ มีความภูมิใจและรักที่จะสืบต่องานปักผ้าต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. (2538). ชาวเขา. แพร่พิทยา.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2506). ชาวเขาในไทย. โอเดียนสโตร์: พระนคร.

ประเสริฐ ศิลรัตน์. (2531). ของที่ระลึก. โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.

พิพิธภัณฑ์ชนเผ่า. [on-line] <http://www.hilltribe.org/thai/museum/> 29 มกราคม 2553.

พิพิธภัณฑ์ชนเผ่าม้ง. [on-line] <http://hmong.hilltribe.org/thai/hmong-embroidery.php/> 29 มกราคม 2553.

ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย. [on-line]

<http://www2.sac.or.th/archives/2552/ethnic/Content/Information/hmong.html/> 29 มกราคม 2553.

ชาวเขาเผ่าต่างๆ. [on-line] <http://www.destinythai.com/index.php?lay=show&ac=article&id=122038&Ntype=2/>
29 มกราคม 2553.

ลวดลายของผ้าปักชาวม้ง. [on-line] <http://www.thaiblogonline.com/bhakhbinya.blog?PostID=12280/> 29
มกราคม 2553.